

Het KNMI in oorlogstijd.

Kees Dekker, oud meteoroloog van het KNMI

In oorlogen, bij veld- en zeeslagen speelde het weer soms een cruciale rol. Napoleon liep in 1812 vast in de Russische kou, de Franse vloot verloor in 1854 in de Krimoorlog een groot aantal schepen door een zware storm, en het meest bekende voorbeeld is D-day, de invasie vanuit Engeland naar Frankrijk op een dag waarop door het slechte weer door de Duitsers geen invasie werd verwacht. Een kortstondige weersverbetering, door de meteorologen van Eisenhower perfect verwacht, werd gebruikt om de enorme troepenmacht over het Kanaal naar de Franse kust te brengen. De Duitsers werden volledig verrast.

De meteorologie was in de periode rond de Tweede Wereldoorlog vooral gebaseerd op waarnemingen die overal ter wereld op dezelfde tijdstippen werden gemaakt, de synoptische meteorologie. Deze synoptische waarnemingen werden in weerkaarten geploteerd en door het vergelijken van opeenvolgende weerkaarten probeerden de meteorologen de atmosfeer te doorgronden en verwachtingen te maken.

Computersmodellen en weersatellieten bestonden nog niet.

Veel nationale weerdiensten maakten gebruik van de theorie van de *Noorse School*, een modelvoorstelling van de atmosfeer o.a. gebaseerd op luchtsoorten, fronten en de ontwikkeling van lagedrukgebieden. Deze methode werd rond 1920 ontwikkeld door de Noorse meteoroloog Vilhelm Bjerkness en brengt dynamiek in de weerkaarten. Op het KNMI mocht deze methode door tegenwerking van Prof. Dr. E van Everdingen niet in de weerkamer gebruikt worden, dit tot grote frustratie van Prof. Dr. W Bleeker, directeur van de Weerdienst. Als Bleeker fronten in de weerkaarten tekende werden die er door Van Everdingen weer uitgegomd.

Welke methode ook door Weerdiensten werd gebruikt, de beschikbaarheid van voldoende waarnemingen was en is cruciaal.

Na de Duitse inname van Polen en de oorlogsverklaring van Frankrijk en Engeland aan Duitsland viel de weersinformatie uit de omliggende landen weg en moest ook het KNMI zich behelpen met spaarzame informatie uit een aantal neutrale landen en de eigen Nederlandse waarnemingen. De KLM bracht op zijn dagelijkse vlucht uit Zweden rollen telexpapier met waarnemingen mee. Het KNMI stopte zelf met het internationaal verspreiden van waarnemingen op 6 september 1939, ruim een week na de mobilisatie. Het maken van een betrouwbare weersverwachting moet voor de meteorologen in De Bilt en op Schiphol door het gebrek aan waarnemingen een moeilijk zaak geworden zijn.

Niet alleen waarnemingen, ook weersverwachtingen zijn bij oorlogsvoering van strategisch belang. De abonnees van de dagbladen konden dit al in de eerste oorlogsdagen merken.

In alle landelijke en regionale kranten stond dagelijks de weersverwachting van het KNMI op de voorpagina.

Op vrijdag 10 mei staat op de voorpagina van *Het Nieuws van de Dag*, toen een ochtendkrant, gewoon de weersverwachting.

hadden Italiaaansche en fascistische vlaggen bij zich en lieten een café-orkest op het Esedra plein fascistische liederen spelen.

Het was de eerste openlijke pro-Duitsche demonstratie sedert het uitbreken van den oorlog. De politie verspreidde de betoogers vóór het personeel van het consulaat op de toejuichingen kon reageeren.

Ook te Bergamo zijn pro-Duitsche betoogingen gehouden.

Vóór Mussolini zijn rede hield, deelde hij gouden en zilveren medailles uit aan moeders, vrouwen en verloofden van mannen, die in Abyssinië of Spanje gesneuveld waren.

Droog weer

De weerverwachting luidt:

Helder tot half bewolkt, droog weer. Zelfde temperatuur als gisteren. Zwakke tot matige Noordelijke tot Oostelijke wind.

OVERZICHT: de wijzigingen in de algemeene luchtdrukverdeeling zijn uiterst gering, voor zoover dit beoordeeld kan worden.

POLITIE T

Niets met den n

DELFT, 9 Mei. — Van de politie te Delft de mi eenige voorbijgangers o moord op de verpleegst in de nabijheid van de offer gevonden werd, wa man, die van verlof te met de misdaad te mak

De politie heeft verde de fiets van het slacht verlof pasje gevonden. werd opgespoord, doch h uit te gaan. Hij had het tocht verloren.

GEHEIME ZITT BELGISCHE

Over ongewenscht

BRUSSEL, 9 Mei. — Senaat een geheime zi zoek van drie leden om titie te interpelleeren

(Nieuws van de Dag 10 mei 1940 met weersverwachting)

ABONNEMENTSPRIJS: 11.000 F. per week

SATURDAY 11 MEI 1940

Nederlandsch legerbericht meldt: ONZE TROEPEN HEROVEREN VLEGVELDEN. Veertien Duitse vliegtuigen buitgemaakt.

MEER DAN HONDERD NEERGESCHOTEN.

Het legerbericht van het Duitse opperbevelhebber meldt dat 14 Duitse vliegtuigen buitgemaakt zijn...

Strategische overval van den vijand mislukt.

Dit bericht van het Duitse opperbevelhebber meldt dat een strategische overval van den vijand mislukt is...

KRACHTIGE TEGENSTAND DER BELGEN.

Verzet concentreert zich op hun hoofdverdedigingslinie. Het Belgisch verzet concentreert zich op hun hoofdverdedigingslinie...

Roosevelt prijst oproep onzer Koningin.

Blijft Amerika nog neutraal? De Amerikaanse president Roosevelt prijst de oproep van de Nederlandse Koningin...

Geen uitbreiding der gezamenl. Bondgenootschap bevestigd.

De Amerikaanse president Roosevelt heeft bevestigd dat er geen uitbreiding van het Bondgenootschap zal komen...

Postbestelling stopgezet.

Vanwege de oorlog is de postbestelling stopgezet. Het Duitse opperbevelhebber heeft bevestigd dat de postbestelling stopgezet is...

Churchill premier van Engeland.

Chamberlain blijft in het kabinet. Winston Churchill is benoemd tot premier van Engeland...

Bex-leider Degrelle in arrest.

De Belgische leider Degrelle is in arrest genomen. Hij wordt beschuldigd van het organiseren van het verzet...

Yorria bezeld. Anvalven afgeslagen.

De Y-orische bezeldingen zijn afgeslagen. Het Duitse opperbevelhebber heeft bevestigd dat de Y-orische bezeldingen zijn afgeslagen...

DUITSC BEVALING: MOET IN WISPERE SORPEN EN VERSTRAAL.

De Duitse beveling moet in wisperen en verstralen. Het Duitse opperbevelhebber heeft bevestigd dat de Duitse beveling moet in wisperen en verstralen...

SPANIE WIL NEUTRAAL Blijven.

Spanje wil neutraal blijven. Het Duitse opperbevelhebber heeft bevestigd dat Spanje wil neutraal blijven...

(Nieuws van de Dag 11 mei 1940 zonder weersverwachting)

Tijdens de opmaak en het drukken van de krant in de nacht van 9 op 10 mei was de Duitse inval nog niet bekend. In de krant van zaterdag 11 mei is de weersverwachting verdwenen.

De Leeuwarder Courant, toen een middagkrant heeft op 9 mei nog gewoon de weersverwachting voor de volgende dag op de voorpagina staan. De volgende dag, toen de Duitse inval bekend was is de weersverwachting verdwenen.

1940 Jaarling Dinsdag 9 Mei 1940 No. 309

LEEWARDER COURANT.

HOOFDRED. van FRIESLAND

HET VERSCHOVEN OVERWICHT

De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht... De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht...

De belangrijkste feiten

De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht... De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht...

NEderland EN DE OORLOG

De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht... De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht...

Op andere pagina's

De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht... De Duitse behoeften... Het verschoven overwicht...

(Leeuwarder Courant 09 mei 1940 met weersverwachting)

LEEUWARDER

COURANT.

HOOFDBLED VAN FRIESLAND

NEDERLAND IN OORLOG MET HET DUITSCHE RIJK

Proclamatie van H.M. de Koningin

Mijn volk,

Veren om het angrijpelijk en met overvloedig al toegezonden en wijzen overtuiging in het land geroepen en hoorden dat door ontzettende en heftige aanvallen van de Duitsche troepen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

Ik wils u allen verzekerden dat ik allen mogelijke maatregelen zal nemen om de veiligheid van het land te waarborgen...

DUITSCH TROEPEN OVER DE NEDERLANDSCHE GRANS

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

Bekendmaking

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

De regering doet in dien van Nederland eenzijdig afgeven op een deel van het bezit van Nederland.

DUITSCH TROEPEN OVER DE NEDERLANDSCHE GRANS

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

De Duitse troepen zijn op de Nederlandse grens in de richting van Rotterdam en Antwerpen in aantocht...

(---en zonder)

Al snel na de mobilisatie zijn verschillende afspraken gemaakt over hoe te handelen, mocht Duitsland ons land binnenvallen. Of deze afspraken ook betrekking hadden op de verspreiding van weersverwachtingen naar de radio en de kranten heb ik niet kunnen achterhalen. Feit is dat in alle ochtendkranten nog een weersverwachting stond maar in de avondkranten, of de middageditie van kranten op een enkele uitzondering na niet meer. Het kan ook het gevolg zijn van de ontmanteling van de Weerdienst na het bekend worden van de Duitse inval. Volgens bijgaande afbeelding publiceerde de Nieuwe Rotterdamse Courant, de beknopte stadsuitgave, een avondblad op 10 mei nog wel rechtsboven op de voorpagina een weersverwachting, maar dit was volgens mij een uitzondering en waarschijnlijk dezelfde verwachting die de krant in de ochtendeditie had opgenomen. Vanaf 11 mei ben ik geen weersverwachtingen meer tegengekomen.

IWE ROTTERDAMSCH E COURANT

L. — Mr. H. DE BLOEME.
en 27500. van 21.30 uur af 27505.
01. Den Haag 118220. A'dam 33850.

Vrijdag 10 Mei 1940

87ste JAARGANG No. 218
Uitgave: Nieuwe Rotterdamse Courant N.V. te Rotterdam.

Hoofdredacteur: Mr. P. C. SWART.
Postbus No. 824 - Telegram-Adres: NLGH R'dam.
Postrekening Rotterdam No. 40 - Den Haag No. 9753.

WEERBERICHT

v. h. Kon. Ned. Meteor. Inst. in De Bilt
VERWACHTING: Heider tot half be-
wolkt, droog weer, zeldse temperatuur
als gisteren, zwakke tot matige Noor-
delijke tot Oostelijke wind.

ITSCH E AANVAL OP NEDERLAND

htend om 3 uur hebben Duitsche troepen de grens over-
chreden. Aanvallen uit de lucht op eenige vliegvelden

itsche stap in Den Haag van de hand gewezen

l geallieerde bijstand worden verleend

laten hieronder, zooveel mogelijk in volgorde, de
volgen, welke ons heden in den loop van den dag

lgemeen Hoofdkwartier deelde ons hedenochtend om
olgende mede:
drie uur af hebben Duitsche troepen de grens over-

aanvallen zijn geprobeerd op enkele vliegvelden.
macht en afweer zijn paraat bevonden. Inundaties
zich volgens plan. Voor zoover bekend zijn ten

Geen onderhandelingen met den vijand

Het Algemeen Hoofdkwartier deelt het
volgende mede:

Nederlanders.
Wantrouwt alle radioberichten en stroo-
biljetten, die spreken van het staken van
ons verzet, van onderhandelingen met den
aanvaller of van hulp van Duitsche zijde
tegen een aanval van de geallieerden. Hoe
gelooftwaardig en officieel zij ook mogen
klinken, zij kunnen slechts van den vijand
afkomstig zijn.
Schenkt uitsluitend geloof aan de U be-

Legerbericht van het Nederlandsche opperbevel

's-Gravenhage, 10 Mei. Duitsche troe-
pen hebben hedenochtend de Nederlandsche
grens overschreden en zijn in aanraking
met onze grenstroepen.

Onze grenstroepen volbrengen de hun
opgedragen taak. Zij zijn er in geslaagd,
de bevolen vernielingen tot uitvoering te
brengen. De bruggen over Maas en IJssel
zijn door hen vernield. Slechts ten Oosten
van Arnhem, op een vijftiental km van
de Nederlandsch-Duitsche grens, zijn de
Duitschers tot den IJssel opgerukt.

In het binnenland zijn door vijandelijke
vliegtuigen landingspogingen gedaan en
op enkele plaatsen parachutisten neerge-

Geallieerde bijstand voor Nederland

Het A.N.P. verneemt het
volgende:

Nadat de inval der Duit-
schers geschied was, is aan de
Nederlandsche gezanten te
Londen en Parijs bericht, dat
zij mededeeling konden doen
aan de Engelsche en Fran-
sche regeering, dat aan ons
land te verleenen bijstand
welkom zal zijn. Hierop is ge-
antwoord, dat die bijstand
zal worden verleend.

(Avondeditie NRC nog met weersverwachting)

Dit zou duren tot 14 augustus 1945. Toen werden voor het eerst weer verwachtingen
voor de avondbladen opgesteld. Vanaf 20 augustus ook weer voor de
ochtendbladen.

Wij zijn overtuigd dat de reputatie van ons land, naar binnen en naar buiten, daarmee gediend is.

Weerbericht in eere hersteld

Na meer dan vijf jaar is het eindelijk weer zoo ver, dat De Bilt weerberichten kan verstrekken. Nu kunnen we dus weer eenigermate bekijken, of we al dan niet met parapluie of regenjas op stap moeten gaan. Eén van de kleine gemakken des levens is daarmee teruggekeerd.

Wij zullen het weerbericht steeds op dezelfde plaats publiceeren, n.l. aan de rechterzijde, in den kop van ons blad. Men behoeft er dus nooit naar te zoeken.

Frankrijk zonder

Het Parijsche pers heeft het Fransche p van op de hoogte ge de dagbladen met in heden niet meer z schijnen.

Het besluit is ee van een conflict met instanties over de sitie, die volgens d een grootere papier mogelijk maakt.

(Trouw 14 aug. 1945)

WERELDVREDE EINDELIJK BEREIKT

Zuivering van de Staten-Generaal

De zuivering van de Staten-Generaal... De Staten-Generaal zal op 14 augustus 1945...

CAPITULATIEVOORWAARDEN DOOR JAPAN AANVAARD

Mededeeling over Japansche radio

De vrede, die na het capituleren van Japan... Mededeeling over Japansche radio...

Amsterdam helpt Arabië

Amsterdam helpt Arabië

Kraanlegging namens Advies van de N.A.C. H. M. de Koningin

Kraanlegging namens Advies van de N.A.C. H. M. de Koningin... Versameling van de N.A.C....

De laatste oorlogscommunicatie

De laatste oorlogscommunicatie... Het is de laatste keer dat de Duitsers...

De laatste oorlogscommunicatie

De laatste oorlogscommunicatie... Het is de laatste keer dat de Duitsers...

De geallieerden en wij

De geallieerden en wij... Het is de laatste keer dat de Duitsers...

Stakers werken weer

Stakers werken weer... De stakers zijn nu weer aan het werk...

Stakers werken weer

Stakers werken weer... De stakers zijn nu weer aan het werk...

Stakers werken weer

Stakers werken weer... De stakers zijn nu weer aan het werk...

M.G. onbevoegd verklaard

M.G. onbevoegd verklaard... M.G. is nu onbevoegd verklaard...

M.G. onbevoegd verklaard

M.G. onbevoegd verklaard... M.G. is nu onbevoegd verklaard...

M.G. onbevoegd verklaard

M.G. onbevoegd verklaard... M.G. is nu onbevoegd verklaard...

Vrede op aarde?

Vrede op aarde?... Vrede op aarde is nu mogelijk...

Vrede op aarde?

Vrede op aarde?... Vrede op aarde is nu mogelijk...

Vrede op aarde?

Vrede op aarde?... Vrede op aarde is nu mogelijk...

(Trouw 14 aug. 1945, nu met weerbericht van het KNMI, rechtsboven)

Het stoppen van de Weerdienst in De Bilt en mogelijk ook het verbod op het versturen van weersverwachtingen waren onderdelen van de afspraken die na de mobilisatie tussen het KNMI en Defensie waren gemaakt.

Oud KNMI-er de heer L. J. L. Deij heeft de eerste oorlogsdagen meegemaakt en er in 1986 een uitgebreid verslag over geschreven. De heer Deij was op 1 juni 1939 aangesteld als wetenschappelijk assistent bij de afdeling Weerdienst en Luchtvaartmeteorologie. Hij beschrijft daarin de gebeurtenissen zoals hij zich die kan herinneren vanaf 1939.

Hierbij een samenvatting van zijn verslag.

Nederland mobiliseerde op 28 augustus 1939 en ook het KNMI merkte daar het nodige van.

Al vrij snel werd na de mobilisatie werd samen met Defensie een regeling getroffen voor de inrichting van een Algemeen Weerstation. Dit moest in oorlogstijd het centrum van de nauwe samenwerking worden met het KNMI. (de regeling werd getroffen met de Land- en Zeemacht, de Koninklijke Luchtmacht werd pas in 1953 een apart dienstonderdeel)

Volgens bestaande voorschriften zou, indien nodig de Weerdienst verplaatst worden naar de Filiaalinstelling van het KNMI aan de Oostelijke Handelskade in Amsterdam.

(filiaalinstelling van het KNMI in Amsterdam)

Een betere locatie werd, in overleg met de militaire instanties, in Badhoevedorp gevonden, waar een school voor dit doel in gereedheid werd gebracht.

In de winter van 1939/40 werden op het KNMI dienstplichtige militairen opgeleid voor het doen van meteorologische waarnemingen, het coderen en decoderen en het plotten van weerkaarten. Kortom ze werden opgeleid tot wat we later assistent/waarnemer zouden noemen. De instructies over het omgaan met meteorologische apparatuur en instrumenten werd door Deij gedaan.

In april nam Duitsland Noorwegen en Denemarken in. De oorlogsdreiging voor Nederland nam toe. Op het KNMI kreeg het personeel van de Weerdienst in april een identiteitskaart. Ze hadden hiervoor een pasfoto moeten inleveren. Dat gaf te denken schreef Deij, want het document was afgegeven door de "Commandant van het Algemeen Weerstation". Dit was de reserve kapitein Dr. Ir N H C Knapp.

Onder zijn stempel aan de binnenzijde stond: *"In verband met oorlogstoestand is toestemming verleend aan de houder van dit bewijs zich vrij in de omgeving van het Algemeen Weerstation te bewegen"*.

Op de achterkant stond handgeschreven de tekst:

"De opperbevelhebber van de Land- en Zeemacht verleent vrijen doortocht langs schildwachten en patrouilles op openbare wegen aan de houder van dit bewijs, teneinde zich van het KNMI te De Bilt te begeven naar het Algemeen Weerstation"

A.H.K (Algemeen Hoofdkwartier), 20 april 1940

*De Generaal Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht
w.g. J H Winkelman.*

Duidelijker kan het niet, het KNMI werd voorbereid op een oorlogssituatie.

Op de ochtend van 10 mei wordt Deij, die al wist van de Duitse inval door een collega KNMI-er, gemaand om zo snel mogelijk naar het KNMI te gaan.

Deij, vrijgezel woonde op kamers bij de heer en mevrouw Wintershoven op het Burgemeester van Heemstrakwartier in De Bilt.

Hij pakt wat kleding en toiletpullen en gaat naar het KNMI.

De oude woning van Van Everdingen, sinds januari 1940 in gebruik als Weerdiensthuis was het verzamelpunt.

(weerdiensthuis)

Daar stonden al de hoofddirecteur Dr. Cannegieter, de adjunct-directeuren Bleeker en J.A van Duijnen Montijn, Postma, Ten Kate en enkel waarnemers waaronder Freson, Fokkens en Westbroek.

Cannegieter, volgens Deij erg onder de indruk van de gebeurtenissen, vertelde dat de groep onder leiding van Bleeker het Algemeen Weerstation samen met militaire meteorologen ging bemannen.

(Prof. Cannegieter)

Weerkamer meubilair, telexen, meteorologische instrumenten, blanco weerkaarten en wat al niet nodig is voor een weerkamer werden in een verhuishwagen geladen. Ook de groep, 15 man, zes leden van de staf (meteorologen) waaronder Bleeker, zes radiotelegrafisten/observatoren, een observator en twee leerlingen.

ging in het vrachtruim. Door de halfopen achterdeuren konden ze zien waar ze heen gingen. Via Bilthoven, Soestdijk en Baarn het Gooi in en verder naar Amsterdam. Bij een aantal wegblokkades werd de wagen en de inzittenden gecontroleerd.

In de herinnering van Deij is lang stilgestaan bij Krasnapolsky op de Dam waar Bleeker instructies kreeg. Schiphol was uitgesloten, dat was in de ochtend door de Duitsers gebombardeerd. Door de binnenstad ging het verder, langs de Overtoom en de Amstelveenseweg en uiteindelijk via de oude Sloterweg werd Sloten bereikt. Deij kende de stad op zijn duimpje, hij had er tot zijn 30-ste jaar gewoond. Uiteindelijk werd Badhoevedorp bereikt. Daar werden ze ontvangen door de heren Heierman, Schmidt en Schütte, de militairen met wie ze het Algemeen Weerstation zouden bemannen. Ze kregen een gasmasker en een helm en gingen, vergezeld van een schildwacht verder en kregen het verslag van het bombardement van Schiphol en het daaropvolgend luchtgevecht met Nederlandse vliegtuigen.

In een school werd het Algemeen Weerstation opgericht.

Bij nader inzien werd Badhoevedorp niet veilig genoeg bevonden en op 11 mei werd het Weerstation verplaatst naar een school in Osdorp, bij Sloten, halverwege Halfweg. Ondanks de moeilijke situatie werd nog een telexverbinding met Londen tot stand gebracht waarlangs een stroom weerberichten werd verzonden.

Omdat ook in Osdorp de grond te heet onder de voeten werd ging alles op 14 mei naar Leiden, naar de Sterrenwacht. Operationeel is die daar niet meer geweest, omdat die dag de capitulatie werd afgekondigd. Wel kon vanaf de Sterrenwacht de rookpluim van brandend Rotterdam worden waargenomen. Tot zover de samenvatting van het verslag van de heer Deij.

Vanwege de dreiging dat na Rotterdam ook Utrecht gebombardeerd zou worden werd op 14 mei een groot deel van de bevolking van De Bilt geëvacueerd, ook het KNMI personeel. De gebouwen bleven onbeheerd achter.

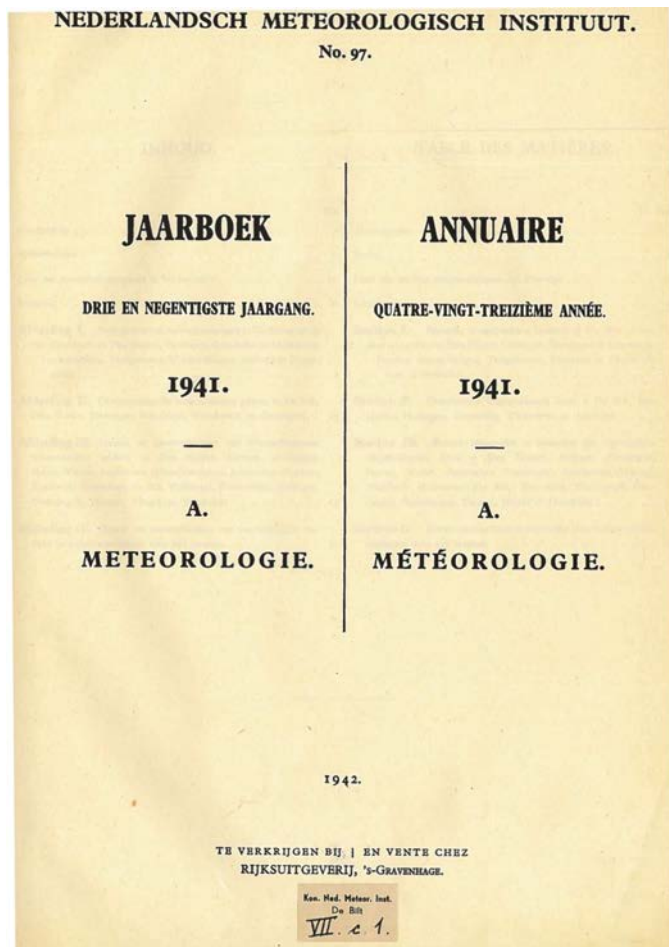
Na de capitulatie keerde iedereen weer terug. Het KNMI personeel van het Algemeen Weerstation kwam op 16 mei terug in De Bilt en begon de Duitse bezetting van het KNMI.

Ongewis over de toekomst en de gevolgen van de bezetting en met een vooruitziende blik wordt al voor 16 mei een deel van de instrumenten van de afdeling Oceanografie en Maritieme Meteorologie op een geheime plaats in Utrecht in veiligheid gebracht.

Op 12 en 13 mei (Pinksteren) wordt nog een partij instrumenten en de archieven van de secretaris naar een veilige bergplaats gebracht. (*KNMI jaarverslag 1940*)

Het KNMI onder Duits bestuur.

Al op 16 mei bezoekt *Oberregierungsrat* (refrendaris) Dr. Kopfmüller van het Luftgaukommando *Holland* het KNMI namens het Duits gezag. Bij beschikking wordt het KNMI onder gezag van de Duitse Wehrmacht gesteld. Het predikaat Koninklijk moest eraf en het KNMI werd NMI en het onklaar maken van de gebouwen en instrumentarium wordt als sabotage beschouwd. Het KNMI wordt, evenals de filiaalinstellingen in Rotterdam en Amsterdam voor twee dagen gesloten.

(Jaarboek van 1941 van het NMI, de K is vervallen verklaard)

Op 19 mei kwam uit Berlijn Professor Dr. Karl Knoch, Direktor im Reichsamt für Wetterdienst, in gezelschap van Regierungsrat H. Burckhard.

Karl Knoch (1883-1972) was een vooraanstaand Duitse klimatoloog, hij wordt in Duitsland als de vader van de Duitse Klimatologie beschouwd. Vlak na de oorlog zorgde hij er persoonlijk voor dat het archief en de bibliotheek van de Duitse Weerdienst uit handen van de Russen bleven en in Amerikaans bezit kwam.

Hoewel Prof Dr. Knoch de leiding over het KNMI krijgt, blijft de dagelijkse leiding in handen van Dr. Cannegieter.

Op 2 juni ging Dr. Knoch weer terug naar Berlijn en blijft Burckhard op het KNMI als zijn gemachtigde en de contactpersoon tussen het KNMI en het Luftgaucommando. Veel van het werk op het KNMI gaat, zoals bij zoveel overheidsdiensten gewoon door, al moet het zich beperken tot wetenschappelijk werk m.b.t. klimatologie en aardmagnetisme. In de praktijk kwam het er op neer dat alleen de Weerdienst gesloten werd. Het op ponskaart zetten van scheepswaarnemingen van 1854-1938 gaat ook door. Er werden zelfs extra mensen (vooral werkloze stuurlieden) aangetrokken om dit belangrijke werk dat al in 1935 was begonnen af te kunnen ronden. Eind 1941 was het klaar. Door deze, voor die tijd vooruitstrevende machinale bewerking, werd het gemakkelijker om klimatologische atlassen te maken. Dit trok de aandacht van de Duitsers en vanuit de "Deutsche Seewarte" in Hamburg werden in 1942 971 Duitse meteorologische scheepsjournalen naar De Bilt gestuurd. Als

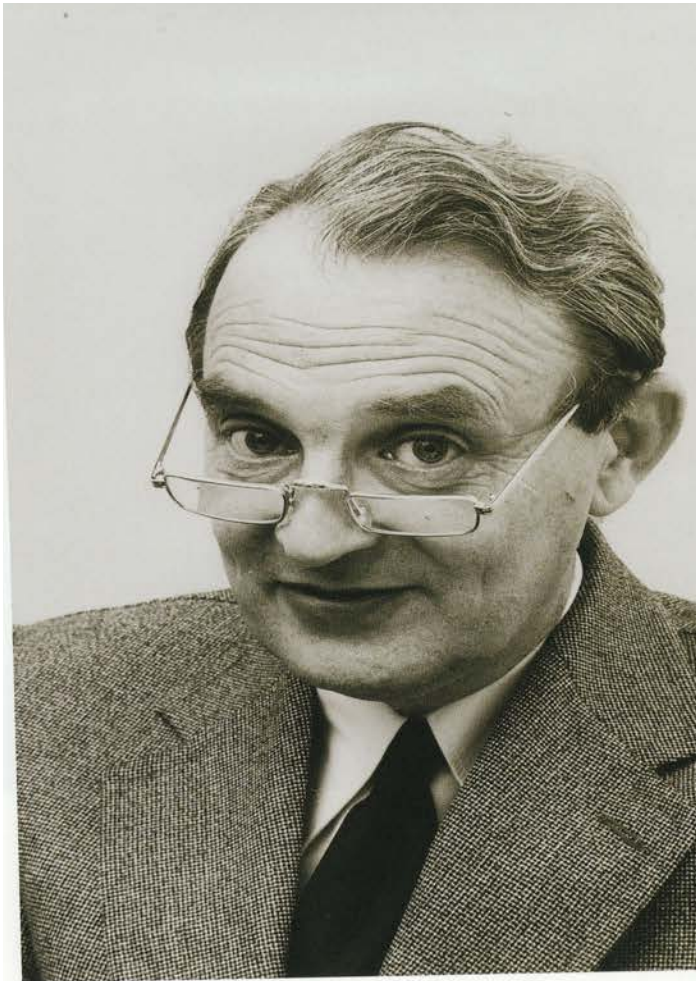
verzetsdaad is hier niets mee gedaan en werden de journalen in september 1944 onbewerkt teruggestuurd.

Ook de (klimatologische?) waarnemingen in De Bilt en de andere hoofdstations Den Helder, Groningen, Vlissingen en Maastricht worden voortgezet. Evenals de termijn- en regenwaarnemingen en het werk van de filiaalinstellingen in Rotterdam en Amsterdam.

De dienst op Schiphol werd net als de Weerdienst in De Bilt gesloten en de Chef-meteoroloog van Schiphol, adj. dir. J.H. Heiërmann moet op bevel van Burckhard de meteorologische instrumenten overdragen aan de Wehrmacht.

Van al het werk wat nog gedaan werd mocht niets naar buiten worden gepubliceerd. De waarnemingen mochten onder geen beding verspreid worden en na de sluiting van de Weerdienst werden er bijna geen verwachtingen opgesteld.

Bijna, want, zoals Herman Bijvoet tijdens een interview voor *Meteorologica* (jaargang 6, nr 2, juni 1997) vertelde hadden de Duitsers geen kaas gegeten van waterstandsverwachtingen.

(Herman Bijvoet)

Als het een beetje gevaarlijk werd, werd Bleeker gebeld. Hij moest dan komen opdraven. De Duitsers vertelden Bleeker hoe de situatie was en Bleeker mocht vragen stellen over b.v. de wind bij Aberdeen. Bleeker gaf dan aan de hand van wat toen nog vrij simpele tabellen waren een schatting van de waterstanden aan de kust.

Weerdienst wordt studieclub.

Na de sluiting van de Weerdienst wordt een andere invulling van de werkzaamheden gezocht. Het personeel van de Weerdienst kwam ter beschikking van de hoofddirecteur. Dr. Bleeker gaat bijscholingscursussen geven en op vrijdagmiddag was er vaak een colloquium.

(Dr. Bleeker)

Het was voor Bleeker en Postma de uitgelezen kans om zich de theorie van de Noorse School eigen te maken. Na het vertrek van Van Everdingen rustte daar geen taboe meer op. Klaas Postma bestudeerde in het bijzonder de frontpassages boven Nederland en de theorie over de vorming van depressies.

Onder leiding van Bleeker en Postma wordt geoefend in het analyseren van weerkaarten volgens Noorse School. Bleeker was hiervoor bij uitstek de aangewezen persoon. In 1937 en 1939 heeft hij twee keer een bezoek aan Noorwegen gebracht om zich grondig van de theorie van de "Noorse School" op de hoogte te brengen. In 1942 verschijnt een driedelig leerboek der meteorologie van zijn hand.

Een hele nuttige periode die vooral na de oorlog zijn vruchten zal afwerpen. Ook werden verschillende wetenschappelijke studies voor publicatie gereed gemaakt. Ook werden cursussen gehouden op de KLM-school, voor het personeel van de Rijksluchtvaartdienst en voor koopvaardij officieren.

Al het werk, de cursussen en het klimatologisch onderzoek werd toegestaan door Prof. Knoch en zijn tweede man Burckhard. Zolang er niets naar buiten kwam was blijkbaar veel mogelijk. Prof. Knoch was meer een wetenschapper dan bezetter en ook onder Burckhard, die op 6 november 1940 de functie van *Oberleiter* overneemt van Knoch, bleef buiten het werk van de Weerdienst veel mogelijk.

Het KNMI na 1942.

De relatief ontspannen situatie veranderde eind 1942. Het KNMI krijgt uit Berlijn bezoek van *Ministerialdirector*: E. Fisch. Deze kondigt de plaatsing van een *Beauftragte* aan. Burckhard wordt op 15 januari 1943 vervangen door de Duitse meteoroloog *Regierungsrat* Dr. F Schnaidt, bijgestaan door *Herr Inspector* H. Dolff. Schnaidt krijgt de algehele leiding over het KNMI.

Een groot conflict ontstond over de gegevens en de werkzaamheden die de Duitse Seewarte uit Hamburg van het KNMI wilde hebben. Dit leidde er uiteindelijk toe dat de directeur van de afdeling Zeevaart van het KNMI, de heer H. Keyser in juli 1943 werd ontslagen en gepensioneerd. Mede hierdoor, maar ook door de manier van leidinggeven van Schnaidt nemen de spanningen en de conflicten toe.

Schnaidt controleerde alle werkzaamheden en alle inkomende en uitgaande correspondentie werden ook door hem gecontroleerd. Als meteoroloog was hij deskundig en kon alles op waarde inschatten.

Maar naast dit alles was er onder het lager personeel veel onvrede over de slechte beloning in vergelijking met vergelijkbare overheidsdiensten. De afstand tussen de directeurs en de rest van het personeel was groot en ook onderling was er weinig saamhorigheidsgevoel.

Als gevolg van de oplopende spanningen en conflicten en om de onderlinge solidariteit te benadrukken werd in 1943 de Personeelsvereniging opgericht.

Op 31 januari 1944 wordt het Luftgaucommando Hoiland opgeheven en ondergebracht bij het Luftgaucommando Belgien-Nord-Frankreich met hoofdkwartier in Brussel. Het KNMI valt dan hier onder.

De situatie op het KNMI verslechterd verder na de invasie in Normandië op 6 juni 1944. De Duitsers trekken de touwtjes verder aan. In september wordt in opdracht van het *Reichsamt für Wetterdienst* ten behoeve van de Deutsche Wehrmacht bijna alle meteorologische instrumenten in beslag genomen en weggevoerd.

Op 5 september vertrekt Schnaidt samen met een aantal uit Frankrijk afkomstig Weerdienstpersoneel naar Duitsland. De uit Frankrijk afkomstige groep was op doorreis naar Duitsland. Ook de 971 op het KNMI aanwezige Duitse scheepsjournalen gaan onbewerkt weer terug naar de Deutsche Seewarte in Hamburg. Een bewijs dat op het KNMI zo weinig mogelijk werk voor de Duitsers werd uitgevoerd.

Op 27 november 1944 gaat het commando en de controle van het KNMI van de Luftwaffe over naar de Kriegsmarine. De "Oberleitung" wordt uitgevoerd door het "Obercommando der Kriegsmarine" en de Duitse leiding op het KNMI wordt overgenomen door de chef van de "Marine Wetterwarte Utrecht", Regierungsrat Dr. Fuchs. Dit maakte de zaak er niet beter op.

Het drama van de scheepsjournalen.

Op 18 december wordt op bevel van deze Fuchs vrijwel het hele machinepark van de afdeling Oceanografie en maritieme Meteorologie in beslag genomen ten behoeve van "Der Einheit F.P. Nr. M 07447" . (veldposteenheid, M slaat op de Marine)

De door deze eenheid toegezegde financiële betaling is nooit ontvangen.

Veel erger is dat begonnen wordt met het wegvoeren van ca 7,5 miljoen ponskaarten en ca 20.000 scheeps-meteorologische journalen over de periode 1854-1938. Een onvervangbare schat aan maritiem meteorologische informatie, waarschijnlijk het meest waardevolle wetenschappelijk materiaal van het KNMI.

In januari is deze, achteraf rampzalige operatie voltooid.

Als motivatie voor deze operatie wordt gegeven dat het een "Sicherheitsstelling", is volgens de instructies die ontvangen zijn van het Marine-Observatorium in Greifswald. Hier zou al het materiaal in bomvrije schuilplaatsen worden opgeborgen. Dit alles op bevel van het opperbevel van de Duitse Kriegsmarine, die wilde dat al het waardevolle materiaal van het KNMI veilig moest worden opgeborgen. Ze waren

bang voor gevechtshandelingen in de buurt van de Bilt. Ook de Duitsers zagen de grote waarde van de scheepsjournalen blijkbaar in en wilden door deze actie voorkomen dat ze verloren zouden gaan.

Naast de ponskaarten en journalen werden ook de ponsmachines (tabelleer- en sorteermachines) naar Greifswald vervoerd. Alles ging per vrachtauto naar Utrecht en vandaar per trein naar Greifswald waar alles ongeschonden is aangekomen. Alleen enkele registers en instrumenten zoals zee-thermometers en marine barografen zijn overgebleven. Deze waren buiten het KNMI opgeslagen. (H. Keyser, De Zee 1946) Ook een aantal hele oude scheepsjournalen en alle lichtschipjournalen zijn uit handen van de Duitsers gebleven. Ze waren veilig opgeborgen in een werfkelder in Utrecht en kwamen na de oorlog daar ongeschonden uit tevoorschijn.

Waar de ponsmachine zijn opgeslagen is niet helemaal duidelijk. Het doel was het Marine-Observatorium, maar volgens de Commissaris Generaal voor de Nederlandse Economische Belangen in Duitsland, H. Dienske waren de ponsmachines opgeslagen in de Mädchen Volksschule in de Amtstrasze in Greifswald in een lokaal op de begane grond met hele dikke muren.

De ponskaarten werden in een ander gebouw opgeslagen en de scheepsjournalen in kasteel Lüssow, zo'n 20 km zuidoost van Greifswald aan het riviertje de Peene bij Ranzin. Dit om de journalen tegen eventuele luchtaanvallen te beschermen.

Het opperbevel van de Duitse Marine was er veel aan gelegen om de journalen en ponskaarten zo goed mogelijk tegen oorlogsgeweld te beschermen. Zij zagen de grote waarde ervan in.

Dat blijkt ook uit het vervolg. Twee dagen voor de Russen vanuit het oosten Greifswald bereiken, op 29 april 1945, werd het Marine-Observatorium met twee schepen verhuisd. De "*Boergen*" en de "*Martha Gneiss*" konden echter naast de spullen van het Marine-Observatorium maar 5 ponsmachines en de ponskaarten meenemen. De ponskaarten zijn naar Neustadt-Holstein, bij Kiel gebracht naar een opslagruimte van het Marine-Observatorium. Daar zijn ze later door de meteorologische dienst van de Britse Royal Air Force gevonden. De 5 ponsmachines zijn veilig in Hamburg aangekomen waar ze zijn aangegeven bij "Property Control" van het Brits Militair Bestuur.

De andere ponsmachines en de scheepsjournalen in kasteel Lüssow heeft men in goede conditie achter moeten laten in de Russische zone.

De laatste bezettingsmaanden.

Op het KNMI werd het werken steeds moeilijker. Door de bevrijding in het zuiden van het land wordt in september wordt het contact met Maastricht en in oktober met Vlissingen verbroken. Door de vernieling en de bombardementen op de havens van Rotterdam en Amsterdam verlaat het personeel van de filiaalinstellingen hun werkplek. In De Bilt sluit het KNMI de deuren van 23 december t/m 3 januari wegens brandstofgebrek. Uiteindelijk werd op 26 maart 1945 in opdracht het KNMI gesloten en kwam op alle deuren het bevelschrift met het verbod om het gebouw te betreden. De masten van het antennesysteem werden opgeblazen.

Maar ook intern rommelde het bij het KNMI. Was in 1943 al de personeelsvereniging opgericht om de onderlinge solidariteit te vergroten, ook bij het hoger personeel leefde onvrede. Met name Postma en Schmidt zijn het niet eens met de directie van het KNMI en de houding t.o.v. de bezetter. Zij denken wel duidelijk na over de toekomst van het KNMI en stellen daar een memorandum over op. Ook nemen zij al tijdens de bezetting contact op met prof. Vening Meinesz die zij zien als de enige

persoon die het KNMI weer op het rechte spoor kan brengen. Ook zou er een opvolger voor prof. Cannegieter moeten komen die in 1944 de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt.

Prof. Felix Andries Vening Meinesz (1887-1966) kende het KNMI. Hij was sinds 1937 curator. Als geofysicus en geodeet had hij al baanbrekend werk verricht m.b.t. de metingen van de zwaartekracht. Een man van wetenschappelijk gezag en ook actief in het verzet. Niet verwonderlijk dat Postma en Schmidt hun toevlucht tot hem zoeken en in hem de aangewezen figuur zien voor de wederopbouw.

(Prof. F.A. Vening Meinesz)

Na de bevrijding.

Op 5 mei worden meteen alle bevelschriften van de deuren verwijderd en ging het KNMI weer open. Ook de K van Koninklijk kwam weer terug. Ook de door de Duitsers ontslagen directeur van de afdeling Oceanografie en Maritieme meteorologie, H. Keyser komt weer terug en hervat zijn werk.

Al op 9 mei komen Vening Meinesz en president curator van het KNMI prof. J. R. Waals al op het KNMI om het opstarten te bevorderen en op 15 mei worden de werkzaamheden zo goed als kwaad hervat. Opvallend omdat hieruit al blijkt dat dit niet aan Cannegieter werd overgelaten.

Vrijwel onmiddellijk na de bevrijding wordt geprobeerd om het naar Duitsland weggevoerde materiaal weer terug te krijgen.

De Nederlandse regering en de Nederlandse militaire autoriteiten worden ingelicht over het verdwenen materiaal. Ook de Britten tonen veel belangstelling hiervoor en

erkennen de grote waarde van de op de ponskaarten en in de scheepsjournalen opgeslagen informatie.

Nederland was voor de oorlog leidend op het gebied van machinale verwerking van meteorologische en oceanografische waarnemingen en had hierdoor een enorm archief opgebouwd. Nederland bezat een groter bestand aan informatie op ponskaarten dan Amerika en Engeland samen. (7.500.000 tegen 3.500.00 resp. 2.250.00) Een bestand waar veelvuldig een beroep op werd gedaan.

Na de bevrijding wordt alles in het werk gesteld om het weggevoerde materiaal weer terug te krijgen.

Vening Meinesz doet begin juni hiervoor een beroep op de Commandant Zeemacht Nederland, de Schout bij Nacht G.W. Stoeve. Deze stuurt naar aanleiding hiervan een brief naar een hoge Nederlandse militair met het verzoek om de "S.H.A.E.F. Mission Holland" in te schakelen bij het terugkrijgen van het materiaal. (S.H.A.E.F =Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces) Dit was het hoofdkwartier van de geallieerde strijdkrachten onder leiding van Eisenhower.

Door tussenkomst van F/lt R. Mitchell, een op het KNMI gedetacheerde liaison officier komen de ponskaarten enkele scheepsjournalen en enkele ponsmachines terug op het KNMI.

De scheepsjournalen en de rest van de weggevoerde apparatuur moesten door gebrek aan transportmiddelen achtergelaten worden in Greifswald dat twee dagen na door Russische troepen werd bezet en hierdoor in de Russische zone kwam te liggen.

Op allerlei manieren en tot op het hoogste niveau is geprobeerd de scheepsjournalen terug te krijgen, of op zijn minst om er achter te komen wat er mee gebeurd is. Alle pogingen zijn op niets uitgelopen en tot de dag van vandaag moeten de scheepsjournalen voor het KNMI als verloren worden beschouwd en zich waarschijnlijk nog in Russische handen bevinden.

Door de terugkomst van de ponskaarten is in ieder geval de inhoud van die journalen bewaard gebleven. (bron: *Gang van zaken 1940-48 rond de 20.000 zoekgeraakte scheepsjournalen Hendrik Wallbrink en Frits Koek* Hisklim2 KNMI publicatie 192)

Hervatting werkzaamheden.

Door tussenkomst van F/lt Mitchell krijgt het KNMI instrumenten en andere hulpmiddelen waardoor het KNMI, sneller dan veel andere landen de Weerdienst weer kan opstarten en kan beginnen met de voorlichting. Ook de instrumenten die in een werfkelder in Utrecht waren verstopt komen onbeschadigd terug.

De Weerkamer ging nu ook werken volgens de methode van de Noorse School zodat gemakkelijk kon worden aangesloten bij met name de Engelse Weerdienst. De oefeningen in de eerste bezettingsjaren leverden nu hun vruchten af.

De radioweerberichten worden weer hervat en vanaf 1 juni worden de waarnemingen weer internationaal verspreid. In eerste instantie via een eenheid van de RAF op Valkenburg, vanaf 17 oktober weer per telex vanaf het KNMI.

Ook de radiosonde oplatingen worden op 1 juni hervat.

Vanaf 4 juni wordt een weerkaart per dag geplot en getekend, vanaf 12 juni twee en vanaf 9 juli iedere drie uur. Er komen dan weer genoeg waarnemingen binnen om dit te kunnen doen.

De weersverwachtingen voor de dagbladen worden in augustus hervat . Op 14 augustus eerst alleen voor de avondbladen, vanaf 20 augustus ook voor de ochtendbladen. Ruim 5 jaar hebben de lezers zonder gemoeten.

(afbeeldingen)

Zuiveringscommissie.

Zoals bij veel organisaties wordt ook bij het KNMI door een zuiveringscommissie nagegaan hoe het personeel en de directie zich in de bezettingsjaren heeft gedragen.

De zuiveringscommissie oordeelt vrij negatief over het grootste deel van de directie: *“Te vertrouwelijk met de Duitse leiding en negatief t.o.v. illegaliteit en illegale pers en negeert opdrachten van de Nederlandse Regering in Londen”*

Bleeker wordt verweten dat het Weerdiensthuis verregaand is onttakeld en niet voorbereid op de toekomst. Ook is hij volgens de zuiveringscommissie autoritair en negatief t.o.v. de illegaliteit. Het eerste verwijt komt mij wat vreemd over omdat juist Bleeker door cursussen, colloquia er vooral voor gezorgd heeft dat de werkwijze van de Noorse School door de meteorologen kan worden gebruikt.

De leiding van de afdeling Oceanografie en Maritieme Meteorologie, Van Duijnen Montijn wordt lafheid en weinig vooruitziendheid verweten. Dit heeft waarschijnlijk vooral betrekking op het niet kunnen voorkomen dat de kostbare scheepsjournalen en ponskaarten naar Duitsland werden afgevoerd.

Prof. Cannegieter trekt zijn conclusies en in een emotionele brief aan het personeel kondigt hij zij (gedwongen??) aftreden aan. Hij had trouwens al een jaar eerder de pensioengerechtigde leeftijd bereikt.

Prof. F. Vening Meinesz wordt tot zijn opvolger benoemd, maar omdat hij nog andere verplichtingen heeft wordt zijn functie van oktober 1945 tot mei 1947 waargenomen door de president curator van het KNMI Prof. Dr. J.D. van der Waals.

Tot slot.

De executie van Guus van Ginkel zijn verzetswerk en dat van enkele andere KNMI-ers en het tragisch lot van Kitty Koperberg horen bij de geschiedenis van het KNMI in WOII. Dat er veel meer gebeurd is heb ik hierboven in het kort beschreven. Ik heb mij hierbij gebaseerd op een kort onderzoek in de archieven van het KNMI en op een aantal documenten. Er is waarschijnlijk veel meer te onderzoeken. Jammer genoeg zijn er voor zover ik weet geen overlevenden meer die uit de eerste hand iets kunnen vertellen.

Er blijven vragen:

Wat waren precies de afspraken als Duitsland Nederland zou binnenvallen?

Hoe was precies de verhouding tussen de Duitse zetbazen en de Nederlandse KNMI-ers?

Waarom kreeg Bleeker een negatief oordeel van de zuiveringscommissie terwijl juist hij ervoor zorgde dat de KNMI-ers aansluiting kregen met de moderne opvattingen van de meteorologie waardoor het KNMI na de oorlog snel zijn werkzaamheden kon hervatten.

Van Duinen Montijn wordt o.a. gebrek aan vooruitziendheid verweten hetgeen geleid zou hebben tot het wegvoeren van de kostbare scheepsjournalen. Kan hem dit alleen verweten worden of is de hele KNMI directie, of misschien ook wel het Ministerie nalatig geweest m.b.t. het maken van een plan hoe te handelen bij een dreigende inval van Duitsland. Nederland was al sinds eind augustus 1944 gemobiliseerd, tijd genoeg om ook over allerlei zaken na te denken. Volgens Deij was dat wel gebeurd m.b.t. de Weerdienst, maar blijkbaar niet of veel minder over de rest van het KNMI.

En werden de waarnemingen echt alleen maar gebruikt voor klimatologische doeleinden??

Deze laatste vraag houdt mij vooral bezig.

Tjitse Langerveld heeft in 2010 het boek " *Weermannen in oorlogstijd*" geschreven en daaruit blijkt niet alleen het grote belang van meteorologie in oorlogstijd, maar ook de enorme moeite die zowel de geallieerden als de Duitsers zich getroost hebben om maar voldoende waarnemingen te kunnen krijgen om betrouwbare weersverwachtingen te kunnen maken.

In Nederland werd op vijf plaatsen waarnemingen gemaakt. Officieel werden deze alleen gebruikt voor klimatologische doeleinden.

Is dit inderdaad zo, of werden ze ook door de Duitse Weerdienst gebruikt in hun dagelijks operationeel werk?? Alleen authentieke Duitse weerkaarten zouden hierop antwoord kunnen geven.

Op het KNMI was Duits toezicht, zeker de laatste jaren zelfs streng toezicht. Op de vier klimaatstations Vlissingen, Den Helder, Groningen en Maastricht was dit niet het geval. Wat gebeurde daar met de waarnemingen en waren er daar KNMI-ers die de waarnemingen door wisten te geven aan de geallieerden??

literatuur en bronnen:

Meteorologica jaargang 6, nr 2

Weermannen in oorlogstijd, Tjitse Langerveld, De Bilt 2010

Verslag L. Deij

Koninklijke Bibliotheek

Archief Leeuwarder Courant

Archief KNMI

Gang van zaken 1940-48 rond de 20.000 scheepsjournalen, H. Wallbrink, FB Koek, KNMI publicatie